

ПОЧЕТАК И РАЗВИТАК УСТАВНОСТИ ПРВЕ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ДРЖАВЕ

НАСТАНАК ДРЖАВЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА КАО ПРВЕ ЗАЈЕДНИЧКЕ ДРЖАВНЕ ТВОРЕВИНЕ

1. Историјски развитак идеје и мисли о заједничкој југословенској држави

Идеја о стварању заједничке државе југословенских народа је стварана у дугим деценијама националног ропства и подељености да би своју пуну афирмацију добила крајем XIX и почетком XX века нарочито након завршетка Првог светског рата. Корени те идеје о заједничкој држави југословенских народа су најјасније изражени у Гарашаниновом „Начертанију“ из 1844. Илија Гарашанин је био најутицајнија и најпопуларнија личност Србије у XIX веку, а његово „Начертаније“ је био српски национални програм, пре свега програм ослобођења и уједињења српског народа али и шире платформе за окупљање Срба и других југословенских народа у заједничког држави. Гарашанинова национална политика (програм) није била ускосрпска, великосрпска, како су га нападали пре свега Хрвати. Без обзира на ова српско-хрватска трвења и ривалства, Гарашанин се у бурним револуционарним догађајима из средине XIX века не двоуми да са Хрватима, с Гајем и баном Јелачићем, покуша савез, да понуди сарадњу у циљу заједничке акције Срба и Хрвата према Бечу и Пешти. Захваљујући иницијативи за преговорима са Хрватима коју је покренуо сам Гарашанин дошло је до преокрета у српско-хрватским односима а то је управо омогућавао Гарашанинов национални програм. После Гарашаниновог „Начертанија“ и бурних револуционарних догађаја из 1848. који су се завршили сломом револуције и ослободилачких идеала поробљених народа, није заувек угушена и национално-ослободилачка мисао. Опет Гарашанин прави нови политички програм за српски и југословенске народе. По налогу кнеза Михаила и у сарадњи с хрватским политичарем. Антонијом Орешковићем, Гарашанин саставља Програм југословенске политике који нуди бискупу Јурију Штросмајеру и у коме позива Хрвате (пре свега оне из народне странке) да се укључе у борбу за југословенску ствар, заједничку државу. Ту Гарашанин истиче да Београд и Загреб стаје на челу тог покрета, „да су то два стожера на којима ће се југословенска ствар сва окретати.“ У овом Програму Гарашанин истиче основе југословенства и југословенске идеје. По њему, Срби и Хрвати су једна народност и то је основ будуће државе, а